

European
University
Institute

ROBERT
SCHUMAN
CENTRE FOR
ADVANCED
STUDIES

Issue 2015/02
Dicember 2015

αλληλεγγύη
SOLIDARITY
NOW
This is our common ground

Μετατρέποντας την προσφυγική κρίση σε ευκαιρία; Τρέχουσες Προκλήσεις για την Ελλάδα

Άννα Τριανταφυλλίδου¹

Οι ροές των προσφύγων: ένα αποκαλυπτικό Σενάριο

Ενώ τα τελευταία έξι χρόνια η Ελλάδα πλήττεται από μια σοβαρή οικονομική και κοινωνική κρίση, μετά το 2013 και ιδιαίτερα κατά την περίοδο 2014-2015 έχει βρεθεί αντιμέτωπη με έναν ραγδαία αυξανόμενο αριθμό μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών. Κανένας δεν είχε προβλέψει τη δραματική κλιμάκωση των προσφυγικών ροών που έλαβε χώρα κατά τους πρώτους 10 μήνες του 2015, και η οποία εξακολουθεί να είναι σε πλήρη εξέλιξη.

Περισσότεροι από 660.000 άνθρωποι είχαν εισέλθει στην Ελλάδα μεταξύ 1ης Ιανουαρίου και 13 Νοεμβρίου 2015, περνώντας από την Τουρκία προς στα νησιά του Αιγαίου, οι περισσότεροι από αυτούς προσπαθώντας να ξεφύγουν από τον πόλεμο και τη βία στις χώρες προέλευσής τους (τη Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ αλλά και το Πακιστάν και τη Σομαλία). Μόνο τον Οκτώβριο, περισσότεροι από 200.000 άνθρωποι έφτασαν στην Ελλάδα, πολλοί από αυτούς περνώντας από το νησί της Λέσβου. Κατά την ίδια περίοδο (Ιαν έως τα μέσα Νοεμβρίου 2015), η Ιταλία δέχθηκε 141.777 ανθρώπους.

¹ Καθηγήτρια, European University Institute, Φλωρεντία, Ιταλία Μέλος του Δ.Σ του Μη Κερδοσκοπικού Σωματείου «αλληλεγγύη - Solidarity Now»

POLICY

BRIEF

Γράφημα 1: Αφίξεις και θάνατοι στα σύνορα της ΕΕ στη Μεσόγειο 1 Ιαν - 3 Νοεμ 2015

Πηγή: ΔΟΜ, Missing Migrants Project, <http://missingmigrants.iom.int>

Πίνακας 1: Οι πέντε πρώτες χώρες προέλευσης των συνολικών αφίξεων σε Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Μάλτα

Χώρες προέλευσης	
Συρία	277,899
Αφγανιστάν	76,620
Ιράκ	21,552
Πακιστάν	14,323
Αλβανία	12,637

Πηγή: ΔΟΜ, Missing Migrants Project, <http://missingmigrants.iom.int>

Οι κύριες χώρες προέλευσης των ροών προς την Ελλάδα είναι η Συρία (περισσότερο από 50% των αφίξεων), το Αφγανιστάν (περίπου 30%) και το Ιράκ (περισσότερο από 10%). Πρόκειται δηλαδή για πληθυσμούς που μετακινούνται για να βρουν διεθνή προστασία.

Δομές υποδοχής και εθελοντική συμβολή

Το κύριο βάρος των αφίξεων έχουν επωμισθεί τα νησιά όπου οι δομές υποδοχής έχουν αυξηθεί σημαντικά τους τελευταίους μήνες αλλά παραμένουν ανεπαρκείς, δεδομένου του αριθμού των νεοεισερχόμενων. Έτσι στη Λέσβο (όπου καταγράφονται περισσότερες από

τις μισές αφίξεις), υπάρχουν δύο βασικά κέντρα υποδοχής, η Μόρια και το Καρά Τεπέ, με συνολική δυνατότητα 2,800 ατόμων. Όπως σημειώνει η Υπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες υπάρχει άμεση ανάγκη να αυξηθεί περαιτέρω η ικανότητα υποδοχής (συμπεριλαμβανόμενης της βελτίωσης των υποδομών, της προετοιμασίας των κέντρων φιλοξενίας για το χειμώνα, και την δημιουργία μιας ενιαίας διαχειριστικής αρχής για τα δύο κέντρα η οποία να μοιράζει τους ανθρώπους με σχέδιο αντί για την τωρινή κατάσταση « σελφ σερβις» η οποία είναι σε βάρος των πιο ευάλωτων ατόμων). Οι υποδομές υποδοχής σε άλλα νησιά όπως η Χίος και η Σάμος είναι αρκετά μικρές (περίπου 300 άτομα στο καθένα) και επίσης πρέπει να επεκταθούν. Στην Αθήνα λειτουργούν τρία κέντρα υποδοχής: ο Ελαιώνας με χωρητικότητα 700 ατόμων, το Γαλάτσι (Ολυμπιακές εγκαταστάσεις) με χωρητικότητα 1.000 ατόμων, το Ελληνικό (γήπεδο χόκεϊ) με χωρητικότητα 600 ατόμων.

Ενώ τα κέντρα υποδοχής στην Αθήνα λειτουργούν υπό την ευθύνη του Αναπληρωτή Υπουργού Μεταναστευτικής Πολιτικής, στα νησιά ο συντονισμός διαμοιράζεται μεταξύ του Υπουργείου Αιγαίου, του κάθε Δήμου (ανάλογα), και της ελληνικής αστυνομίας, ενώ η Υπατη Αρμοστεία ενεργεί σαν συντονιστής στα περισσότερα κέντρα υποδοχής.

Παράλληλα στα νησιά δραστηριοποιούνται πολλές οργανώσεις (μικρότερες ή μεγαλύτερες, τοπικές ή από άλλες χώρες, ή διεθνείς) οι οποίες δρουν με δική τους πρωτοβουλία και παρέχουν σημαντικές υπηρεσίες διάσωσης, υποδοχής, υγειονομικής περίθαλψης και γενικότερης αλληλεγγύης προς τους αφικνυόμενους πληθυσμούς, χωρίς όμως να υπάρχει κάποιος συντονισμός μεταξύ τους. Η Υπατη Αρμοστεία εμφανίζεται απρόθυμη να αναλάβει το γενικό συντονισμό ενώ οι ελληνικές αρχές προσπαθούν να βελτιώσουν τόσο τις υποδομές όσο και τον συντονισμό χωρίς όμως να το καταφέρνουν απόλυτα.

Παρά το γεγονός ότι για να αντιμετωπίσουν αυτή την έκτακτη ανάγκη έχουν κινητοποιηθεί όχι μόνο οι κρατικές και οι τοπικές αρχές, αλλά και ντόπιοι εθελοντές, ΜΚΟ και διεθνείς οργανώσεις, η κατάσταση παραμένει κρίσιμη και είναι πραγματικά έκπληξη το γεγονός ότι, παρά τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες, η κοινή γνώμη παραμένει σε γενικές γραμμές φιλόξενη προς τους πρόσφυγες. Η κινητοποίηση και η αλληλεγγύη, οι δωρεές τροφίμων, ρουχισμού και η εθελοντική εργασία έχουν αυξηθεί σε εντυπωσιακά επίπεδα, όχι μόνο στα νησιά αλλά και στην Αθήνα και σε άλλους δήμους, συμπεριλαμβάνοντας την κοινωνία των πολιτών αλλά και απλούς πολίτες, οι οποίοι αν και δεν ήταν πολιτικά ενεργοί πριν, ένωσαν την ανάγκη να βοηθήσουν.

Η Διαδρομή μέσω των Βαλκανίων

Αυτή η εισροή προσφύγων - η μεγαλύτερη προσφυγική ροή που βίωσε η Ευρώπη στα εδάφη της από τον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας στα μέσα της δεκαετίας του 1990 και μετά - έχει οδηγήσει σε σημαντικές αλλαγές σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Καταρχήν έχουμε οδηγηθεί στην εκ των πραγμάτων (de facto) ή επίσημη (de jure) διακοπή του Δουβλίνου ΙΙΙ και της εφαρμογής της λεγόμενης « αρχής της πρώτης ασφαλούς χώρας». Κατά δεύτερον έχουν πλέον αναπτυχθεί εντατικές συζητήσεις σχετικά με

την ανάγκη ριζικής αναθεώρησης του κανονισμού Δουβλίνο ΙΙΙ. Οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο που έρχονται στην Ελλάδα το 2015 έχουν ως επί το πλείστον συνεχίσει το ταξίδι τους μέσω άλλων χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (ΠΓΔΜ, Σερβία, Κροατία, Σλοβενία - σε διαφορετικούς συνδυασμούς) προς στην κεντρική Ευρώπη (Ουγγαρία, Αυστρία και τελικά στη Γερμανία ή ακόμα βορειότερα στη Σουηδία) και αναζητούν καταφύγιο σε χώρες όπου μπορούν να βρουν εργασία και γενικότερη στήριξη από τις κρατικές δομές, σε αντίθεση με την πληγείσα από την οικονομική κρίση Ελλάδα. Είναι ενδιαφέρον ότι χώρες όπως η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες και η Δανία έχουν σημειώσει πολύ μικρές αυξήσεις στις αιτήσεις τους για άσυλο / υποδοχή πρόσφυγα ή στις μεταναστευτικές ροές.

Γράφημα 2: Η Διαδρομή των Βαλκανίων (μέσω Σλοβενίας και Κροατίας)

Πηγή: European Asylum-Seeker Crisis: Scenarios, 4 November 2015, ACAPS (www.acaps.org), σελ.4.

Γράφημα 3: Η Βαλκανική διαδρομή (μέσω Ουγγαρίας)

Πηγή: UNHCR, 15 Οκτωβρίου 2015

Πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης

Ανταποκρινόμενη στην προσφυγική κρίση η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει αρκετές πρωτοβουλίες που αφορούν άμεσα ή περιλαμβάνουν την Ελλάδα:

- Η «Επιχείρηση Σοφία» που αποφασίστηκε το Μάιο του 2015 με σκοπό να επιτεθεί στα δίκτυα των λαθρεμπόρων με στρατιωτικά μέσα στις χώρες της τελευταίας διέλευσης, ιδίως τη Λιβύη, έχει ουσιαστικά παραμείνει αδρανής για διάφορους λόγους, και κυρίως λόγω του ότι οι προβλεπόμενες ενέργειες θα πρέπει να λάβουν χώρα στο έδαφος τρίτης χώρας (Λιβύης), κατόπιν συμφωνίας με την προσωρινή κυβέρνηση της χώρας αυτής και θα πρέπει να εγκριθούν από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (μάλλον απίθανο).

- Το Μάιο του 2015 και ξανά τον Οκτώβριο του 2015 αποφάσιστηκαν οι ποσοστώσεις για μετεγκατάσταση συνολικά 160.000 αιτούντων άσυλο εκ των οποίων 50.400 από την Ελλάδα.
- Στις 15 Οκτωβρίου 2015 συντάχθηκε ένα κοινό σχέδιο δράσης ΕΕ-Τουρκίας με σκοπό τη βελτίωση της συνεργασίας με την Τουρκία ως προς τη διαχείριση των ροών των αιτούντων άσυλο που διέρχονται από τη χώρα αυτή προς την Ελλάδα. Το σχέδιο περιλαμβάνει την οικονομική στήριξη της Τουρκίας από την ΕΕ και τη συνεργασία της Τουρκίας για την καταπολέμηση των δικτύων διακίνησης που λειτουργούν στις ακτές της.
- Ένα σχέδιο 17 σημείων εγκρίθηκε στις 25 Οκτωβρίου 2015 κατά τη διάρκεια της σχετικής συνόδου κορυφής της ΕΕ, με σκοπό οι χώρες να διαχειριστούν αποτελεσματικότερα τις ροές και να αποφευχθεί κάθε πιθανότητα ότι οι χώρες των Βαλκανίων καθώς και οι χώρες που βρίσκονται βορειότερα στην ΕΕ θα κλείσουν τα σύνορά τους, αφήνοντας δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες αποκλεισμένους στα διαφορετικά σημεία διέλευσης των συνόρων, χωρίς καταφύγιο για το χειμώνα.
- Ιδιαίτερη έμφαση έχει δοθεί στην αύξηση των δυνατοτήτων για παροχή στέγης στους πρόσφυγες κατά μήκος της διαδρομής στα Βαλκάνια, ώστε να ελαφρυνθούν οι πιέσεις που δέχονται οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες που αποτελούν τους τελικούς προορισμούς. Η Ελλάδα προσφέρθηκε να δημιουργήσει 30.000 θέσεις υποδοχής μέχρι το τέλος του έτους και επιπλέον 20.000 θέσεις μέσω επιδοτήσεων ενοικίου και φιλοξενία οικογενειών με την υποστήριξη της Ύπατης Αρμοστείας.
- Ένα περαιτέρω σχέδιο δράσης θα κινητοποιήσει τη συνεργασία με τις αφρικανικές χώρες, με σκοπό να «τιθασεύσει» τις ροές, όπως προτείνεται στη Σύνοδο Κορυφής της Βαλέτα στις 11-12 Νοέμβριου.
- Η πρόκληση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα σήμερα είναι να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα μεγάλα προσφυγικά ρεύματα, ιδιαίτερα όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων που φθάνουν στη χώρα, εξασφαλίζοντας την κατάλληλη καταγραφή των αφίξεων και τελικά συμμετέχοντας στο πρόγραμμα μετεγκατάστασης, παρά τη δύσκολη οικονομική κατάσταση της χώρας, παρέχοντας τις 50.000 θέσεις υποδοχής αιτούντων άσυλο, όπως συμφωνήθηκε στην Συνάντηση Κορυφής της 25^{ης} Οκτωβρίου 2015.

Πεδία Δράσης και Συστάσεις Πολιτικής

Παρά τον υψηλό αριθμό αφίξεων, οι αιτήσεις για άσυλο στην Ελλάδα παραμένουν πολύ χαμηλές στο σύνολο τους (βλ. Πίνακα 1). Η συντριπτική πλειοψηφία των Σύριων και Αφγανών ή Ιρακινών δεν επιθυμεί να υποβάλλει αίτηση στην Ελλάδα καθώς τα μέτρα υποδοχής και υποστήριξης (στέγαση, σίτιση, εκμάθηση της γλώσσας και κυρίως η δυνατότητα εξεύρεσης εργασίας) είναι εξαιρετικά περιορισμένα έως ανύπαρκτα. Έτσι μετακινούνται άμεσα προς βορρά με την βοήθεια των διακινητών, «ψηφίζοντας με τα πόδια» τους όπως λέμε, και αψηφώντας τον Κανονισμό Δουβλίνο III.

Ενώ η πρόκληση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα είναι τεράστια, ακόμη και στη διαχείριση των ροών διέλευσης, ο υψηλότερος κίνδυνος που διατρέχουμε είναι να αρχίσουν να κλείνουν τα σύνορά τους οι βόρειες χώρες αφήνοντας την Ελλάδα μονη της να φιλοξενήσει έστω προσωρινά δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες.

Είναι λοιπόν προφανές ότι η χώρα πρέπει να αναπτύξει ένα συντονισμένο τρίπτυχο πολιτικών: να διασφαλίσει την λειτουργία των κέντρων καταγραφής hot spots, να αυξήσει παράλληλα τις υποδομές υποδοχής και να αναπτύξει και υποδομές μακρόχρονης φιλοξενίας και ένταξης για κάποιους από τους πρόσφυγες.

**Πίνακας 2: Αιτήσεις Ασύλου, 2013 έως 2015
(σύνολο και 5 κορυφαίες χώρες προέλευσης)**

Αιτήσεις ασύλου	2013	2014	2015*
Χώρα καταγωγής			
Αφγανιστάν	804	1708	1586
Πακιστάν	610	1617	1474
Συρία	253	786	2965
Μπαγκλαντές	46	635	603
Αλβανία	419	569	714
Σύνολο	4816	9432	10718

* Πρώτοι 10 μήνες του 2015. Διαθέσιμα στοιχεία στο http://asylum.gov.gr/wp-content/uploads/2015/11/Greek-Asylum-Service-statistical-data-October-2015_gr.pdf

Το σχέδιο των 17 σημείων που συμφωνήθηκε από τους ηγέτες της ΕΕ κατά τη σύνοδό τους της 25ης Οκτωβρίου και ανακοινώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή την ίδια ημέρα, ζητά από την Ελλάδα

- Να αυξήσει τις δυνατότητες υποδοχής αιτούντων άσυλο για 30.000 ανθρώπους
- Να συνεργαστεί με την Ύπατη Αρμοστεία για την παροχή επιδοτήσεων ενοικίου και προγραμμάτων φιλοξενίας σε οικογένειες για άλλες 20.000 πρόσφυγες
- Να συνεργάζεται καλύτερα με την ΠΓΔΜ, την Αλβανία και την Τουρκία σχετικά με τη διαχείριση των συνόρων και την καταπολέμηση των παράνομης δικτύων διακίνησης
- Να βελτιώσει τη διαδικασία καταγραφής στην Ελλάδα.

Αυτά τα σημεία έχουν τεθεί ως προαπαιτούμενα που συνδέονται με τις ποσοστώσεις μετεγκατάστασης που μόλις ξεκίνησε τη λειτουργία της στην Ελλάδα (με τις πρώτες μεταβιβάσεις να πραγματοποιούνται στις αρχές Νοεμβρίου). Το συνολικό ζήτημα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο καθώς στις δηλώσεις της 6ης Νοεμβρίου 2015, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής

Επιτροπής, Jean-Claude Juncker επέκρινε την Ελλάδα για την άρνηση κοινών περιπολιών της ακτοφυλακής στο Αιγαίο. Είναι ύψιστης πολιτικής και οικονομικής σημασίας για την Ελλάδα να μετατρέψουμε την προσφυγική κρίση σε ευκαιρία.

Η κατάσταση παρουσιάζει ιδιαίτερες προκλήσεις, καθώς η εγκατάσταση των κέντρων hot spot για την καταγραφή των αφίξεων στο νησί της Λέσβου οδήγησε αρχικά σε καθυστέρηση επεξεργασίας των αιτημάτων και των αναχωρήσεων με αποτέλεσμα στα μέσα Οκτωβρίου να βρεθούν περισσότεροι από 16.000 άνθρωποι αποκλεισμένοι στο νησί, λόγω της εκκίνησης της λειτουργίας του hot spot. Οι προκλήσεις όσον αφορά την καταγραφή περιλαμβάνουν την έλλειψη συσκευών Eurodac για τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων και την ανεπάρκεια του προσωπικού. Προφανώς όσο περισσότεροι άνθρωποι μένουν καθηλωμένοι στο νησί, τόσο μεγαλύτερες είναι οι ανάγκες για την υποδοχή, στέγη, τροφή, ιατρική βοήθεια. Αναμένεται δε ότι η επιδείνωση των καιρικών συνθηκών μπορεί να ωθήσει τις ροές προς τα Ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα, όπου μέρος του φράχτη που είχε κατασκευαστεί παλαιότερα έχει καταπέσει κατά τη διάρκεια των πλημμύρων του προηγούμενου χειμώνα.

Για να αντιμετωπίσει τις παραπάνω προκλήσεις η Ελλάδα πρέπει να αναλάβει πρωτοβουλίες σε πολλά επίπεδα:

Να αυξήσει τις δυνατότητες της Πρώτης Υποδοχής στις περιοχές των συνόρων

- Υπάρχει ανάγκη για αύξηση και βελτίωση της ικανότητας υποδοχής όχι μόνο στην Αθήνα αλλά κυρίως στα νησιά. Η σύσταση των κέντρων καταγραφής hot spots και η ολοκληρωμένη καταγραφή και πρώτο σκρήνιγκ των νεοαφικνυόμενων πρέπει να συνδυαστεί με επέκταση και βελτίωση των υποδομών υποδοχής. Επίσης είναι σημαντικό να επιδιώξουμε άμεσα

την εκταμίευση των σχετικών Ευρωπαϊκών κονδυλίων τα οποία ανερχονται στα 259 εκατομμύρια ευρώ αλλά η Ελλάδα έχει μέχρι τώρα λάβει μόνο τα 42.

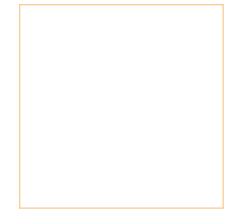
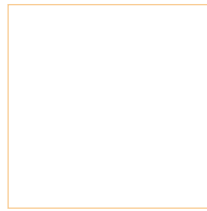
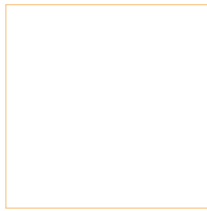
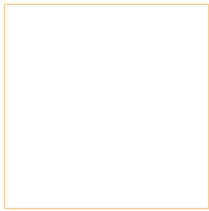
- Υπάρχει επίσης επείγουσα ανάγκη για τη δημιουργία κέντρων υποδοχής στην Ειδομένη (στα σύνορα με την ΠΓΔΜ) και στον Έβρο. Στην Ειδομένη η συνεργασία με την ΠΓΔΜ ήταν πολύ καλή και η διαχείριση των ροών αποτελεσματική παρόλο που αυτές ανέρχονταν σε 5 ως 11 χιλιάδες αφίξεις/διελεύσεις ημερησίως. Από τις 21 Νοεμβρίου όμως, η ΠΓΔΜ έκλεισε μερικώς τα σύνορα της επιτρέποντας τη διέλευση μόνον των Σύριων, Αφγανών και Ιρακινών. Έτσι λίγες χιλιάδες (αλλά συνεχώς αυξανόμενοι) Μαροκινοί, Ιρανοί, Παλαιστίνιοι και άνθρωποι άλλων εθνικοτήτων παραμένουν παγιδευμένοι στην Ειδομένη ενώ οι υπάρχουσες δομές στέγασης και προσωρινής φιλοξενίας δεν επαρκούν.
- Είναι αναγκαίο να υπάρξει μια Ελληνοτουρκική συνεργασία μεταξύ της Αδριανούπολης και του Έβρου για τη δημιουργία δυνατοτήτων υποδοχής και στις δύο πλευρές των συνόρων, καθώς είναι πολύ πιθανό ότι η κακοκαιρία θα ωθήσει τις ροές προς τα χερσαία σύνορα.
- Υπάρχει ανάγκη για καλύτερη χρήση της οργανωτικής και χρηματοοικονομικής ικανότητας των διεθνών οργανισμών όπως η Ύπατη Αρμοστέα σε παραμεθόριες περιοχές, όπου θα πρέπει να αναλάβουν έναν πιο κεντρικό ρόλο στη διαχείριση της πρώτης υποδοχής.
- Υπάρχει επείγουσα ανάγκη για την αύξηση του αριθμού των μηχανών Eurodac και του αντίστοιχου προσωπικού για τη λήψη δακτυλικών αποτυπωμάτων στα hotspots σε όλη τη χώρα, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι καθυστερήσεις και οι προσωρινές κρίσεις κυρίως σε μικρούς χώρους, όπως τα νησιά, αλλά και ίσως στο μέλλον στα χερσαία σύνορα.

Να ενημερώσει τους αιτούντες άσυλο σχετικά με τη δυνατότητα μετεγκατάστασης σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες

Μέχρι στιγμής, έχει θεωρηθεί θετικό στοιχείο ότι οι αιτούντες άσυλο δεν ενδιαφέρονται για τη διαμονή τους στην Ελλάδα, αλλά προχωρούν πολύ γρήγορα από μόνιους τους ή με τη χρήση των δικτύων δακτυλικών προς τα βόρεια. Πράγματι είχαμε δει αυτή την προβληματική κατάσταση ήδη από το περασμένο έτος, όταν 300 Σύριοι διαδήλωσαν στην Πλατεία Συντάγματος, αρνούμενοι να υποβάλουν αίτηση για άσυλο στην Ελλάδα, καθώς η στήριξη θα ήταν ελάχιστη και δεν υπήρχαν θέσεις εργασίας. Αυτή η διαμαρτυρία ανέδειξε ένα αργότερα μαζικό φαινόμενο: οι άνθρωποι εισέρχονται στην Ελλάδα, αλλά μέσα σε λίγες ημέρες ή εβδομάδες (ανάλογα με τους πόρους και τα δίκτυά τους) προχωρούν μέσω της ΠΓΔΜ και της βαλκανικής οδού σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως τη Γερμανία.

Η Ελλάδα βρίσκεται σήμερα σε κίνδυνο να μην προσελκύσει επαρκή αριθμό αιτούντων άσυλο, έτσι ώστε να ενεργοποιηθούν οι ποσοστώσεις για την μετεγκατάσταση. Μπορεί αυτό να μην είναι σαφές στο λόγο των ΜΜΕ, αλλά οι ποσοστώσεις για μετεγκατάσταση αφορούν τους αιτούντες άσυλο, και όχι απλώς τους ανθρώπους που εισέρχονται στην ΕΕ από την Ελλάδα και προχωρούν στη συνέχεια.

- Η αντιμετώπιση της δυσπιστίας των αιτούντων άσυλο είναι υψίστης σημασίας. Αυτήν τη στιγμή Σύριοι ή Αφγανοί που φθάνουν στα ελληνικά νησιά και ακόμη περαιτέρω στην Αθήνα δεν ενημερώνονται για την πιθανότητα μετεγκατάστασης, εφόσον υποβάλουν αίτηση για άσυλο στην Ελλάδα. Και ακόμα και όταν ενημερώνονται φοβούνται ότι η μετεγκατάσταση μπορεί τελικά να μην πραγματοποιηθεί. Ένα επιπλέον αρνητικό σημείο είναι ότι ακόμα κι αν επιλεγούν για μετεγκατάσταση δεν μπορούν να επιλέξουν τη χώρα προορισμού. Αν και σίγουρα το σύστημα μετεγκατάστασης έχει τα αδύνατα

σημεία του, είναι απαραίτητο να γίνεται πλήρης και εμπειριστωμένη ενημέρωση μέσω των ΜΚΟ και των εθελοντών σε μια γλώσσα που θα καταλαβαίνουν οι αιτούντες άσυλο. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω έντυπου υλικού και μέσω προφορικών παρεμβάσεων στα μεγάλα κέντρα υποδοχής στα νησιά και στην Αθήνα.

Να προετοιμάσει την Υποδοχή και την Ένταξη των Προσφύγων

- Η Ελλάδα πρέπει να εκπονήσει ένα σχέδιο **κατανομής των αιτούντων άσυλο σε Δήμους σε όλη τη χώρα**. Θα πρέπει να ανακοινωθεί μια πρόσκληση για τους δήμους να φιλοξενήσουν εθελοντικά 5-30 οικογένειες ο καθένας (ανάλογα με το μέγεθος του κάθε δήμου – με έναν πρόχειρο υπολογισμό σε 325 δήμους κατανέμονται κατά μέσο όρο 20 οικογένειες, με μια μέση οικογένεια 6 ατόμων = συνολικά 39.000 άτομα). Πρόκειται για ένα σχέδιο διαχειρίσιμο σε τοπικό, καθημερινό, διαπροσωπικό επίπεδο, ιδίως σε μικρές πόλεις και χωριά. Δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι τα παιδιά θα είναι πιο εύκολο να ενσωματωθούν σε μικρά σχολεία και γειτονιές και οι ενήλικες θα μπορούν να βρουν θέσεις εργασίας στις τοπικές οικονομίες. Οι συγκεκριμένες θέσεις εργασίας ίσως θα είναι χαμηλά στην ιεραρχία αρχικά, αλλά εξακολουθεί κάτι τέτοιο να είναι καλύτερο από το να μένουν άνεργοι ή να διακινδυνεύουν τη ζωή τους μέσω της διέλευσης των Βαλκανίων. Η **ιστορία του Julien**, του νεαρού πρόσφυγα από το Κογκό που έζησε στην Κόνιτσα και πέρασε με Πανελλήνιες εξετάσεις στο Πανεπιστήμιο τον Ιούνιο του 2015, μπορεί να χρησιμεύσει ως ένα καλό παράδειγμα για το πώς τέτοιες τοπικές διαδικασίες μπορούν να είναι επιτυχείς. Εξάλλου ένα παρόμοιο σχέδιο έχει εφαρμοσθεί στην Φινλανδία με πρωτοβουλία του Ερυθρού Σταυρού, μετά από συμφωνία με την κυβέρνηση και σε συνεργασία

με τον τοπικό ΔΟΜ, άλλες ΜΚΟ και τις τοπικές αρχές για την κοινωνική και οικονομική ένταξη των προσφύγων εκεί.¹

- Ένα **συνεταιρικό μοντέλο ενσωμάτωσης** μπορεί να συσταθεί από το Υπουργείο Εσωτερικών, το Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων, το Υπουργείο Εργασίας και το Υπουργείο Παιδείας με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών της κοινωνίας των πολιτών, σε πολλούς Δήμους. Ένα τέτοιο σχέδιο θα κινητοποιήσει και ενώσει την τοπική αυτοδιοίκηση, τις τοπικές ΜΚΟ, τις ομάδες πολιτών σε κάθε μικρή πόλη για να προετοιμαστούν για τη φιλοξενία των προσφύγων ως προς:
  - **την εύρεση στέγης** (σε πολλές περιπτώσεις τα διαμερίσματα είναι κλειστά αν δεν ενοικιάζονται - θα μπορούσαν να υπάρξουν περιπτώσεις όπου οι πολίτες να θέσουν τα διαμερίσματα τους στη διάθεση του δήμου για μια περίοδο 5 ετών με αντάλλαγμα ένα συμβολικό ποσό για την εκμίσθωση),
  - **την οργάνωση κάποιων μαθημάτων εκπαίδευσης από τους εθελοντές** - για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από ενήλικες, την επανακατάρτιση για συγκεκριμένα επαγγέλματα (για άνδρες και γυναίκες ξεχωριστά). Τα μαθήματα αυτά μπορούν να βασιστούν στις υφιστάμενες πρακτικές μαθημάτων για ανέργους ή άλλες ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Δεν υπάρχει καμία ανάγκη να εφεύρουμε εκ νέου νέα μαθήματα.
  - **την έκδοση αδειών εργασίας, παράλληλα με την έκδοση προσφυγικής ταυτότητας ή διεθνούς προστασίας**, έτσι ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να εργαστούν νόμιμα. Είναι πιθανό αυτές οι ροές των προσφύγων να έχουν θετικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία ιδιαίτερα

¹ Fundamental Rights Agency (2015) Legal entry channels to the EU for persons in need of international protection: a toolbox, FRA FOCUS, 2/2015

αν κινητοποιήσουμε το ανθρώπινο, οικονομικό και κοινωνικό κεφάλαιο των ανθρώπων αυτών. Ας μην ξεχνάμε ότι οι πρόσφυγες που έρχονται στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες είναι συχνά οι πιο επινοητικοί και σίγουρα πολύ αποφασισμένοι. Είναι σημαντικό να τους παραχθούν τα νομικά μέσα για να φτιάξουν τη ζωή τους στην Ελλάδα και για να αποφύγουμε την ενίσχυση της δράσης των εγκληματικών δικτύων ή της εκμετάλλευσής τους στην αγορά εργασίας (καθώς και του παράνομου ανταγωνισμού με το τοπικό εργατικό δυναμικό).

- την ανάθεση **ενός μέντορα για κάθε οικογένεια** - π.χ. μια ντόπια γυναίκα / ένας ντόπιος άνδρας που γίνεται το πρόσωπο αναφοράς για τον αρχηγό της προσφυγικής οικογένειας, ένα ντόπιο παιδί που γίνεται ο φύλακας άγγελός του νέου μαθητή στο σχολείο, ένας ντόπιος δάσκαλος ή έναν κοινωνικό λειτουργό που βοηθά την οικογένεια συνολικά.
- Οι μεγάλες ΜΚΟ όπως το Solidarity Now θα μπορούσαν να χρηματοδοτήσουν **ένα ποσό για τα μικροέξοδα** αυτών των οικογενειών κατά το πρώτο έτος της παραμονής τους στην Ελλάδα, με σκοπό την κάλυψη των άμεσων καθημερινών τους αναγκών. Τα κοινωνικά παντοπωλεία θα μπορούσαν επίσης να καλύψουν την παροχή τροφίμων κ.λπ. Αυτές οι πρακτικές πρέπει να συμπεριληφθούν στις μεγαλύτερες πρωτοβουλίες αλληλεγγύης που λαμβάνουν χώρα σήμερα στην Ελλάδα για την παροχή βοήθειας στους ντόπιους φτωχούς πληθυσμούς, είτε αυτοί είναι πολίτες ή αλλοδαποί.

Διαχείριση συνόρων και καταπολέμηση των δικτύων διακίνησης

Μια μεγαλύτερη πρόκληση για την Ελλάδα είναι ίσως η διαχείριση των συνόρων της, δεδομένου του ευαίσθητου χαρακτήρα της γεωπολιτικής μας γειτνίασης. Είναι πιθανό ότι η Ευρωπαϊκή

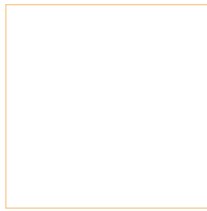
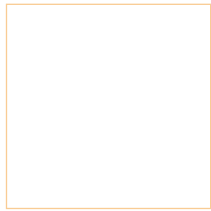
Επιτροπή προσπαθεί να ικανοποιήσει την Τουρκία προτείνοντας κοινές ελληνοτουρκικές περιπολίες των θαλασσιών συνόρων, σε μια προσπάθεια να εξαγοράσει τη συνεργασία της Τουρκίας για τη συνολική διαχείριση της κρίσης και ιδιαίτερα για την αποτελεσματική εφαρμογή της συμφωνίας επανεισδοχής που έχει συνάψει με την ΕΕ.

Η Ελλάδα πρέπει να δώσει έμφαση, σε αντίθεση, **στην συλλογή πληροφοριών και τη συνεργασία για την καταπολέμηση των εγκληματικών δικτύων που εμπλέκονται στην παράνομη διακίνηση μεταναστών**, όχι μόνο με την Τουρκία αλλά και με την ΠΓΔΜ και την Αλβανία. Αυτός είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την πρόληψη των θανάτων στη θάλασσα, ο οποίος δε θα εγείρει κανένα νομικό ζήτημα σχετικά με την ικανότητα διαχείρισης των συνόρων της Ελλάδας. Το θέμα είναι ευαίσθητο, καθώς η Ελλάδα αντιμετωπίζει δυσκολίες στις σχέσεις με τις τρεις χώρες.

Παρά τις φιλικές συνομιλίες μεταξύ του Έντι Ράμα, του πρωθυπουργού της Αλβανίας, με τον Αλέξη Τσίπρα κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη τον Οκτώβριο, υπάρχουν τεταμένες σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών και δεδομένης της οικονομικής ύφεσης που μαστίζει την Αλβανία επίσης, η Ελλάδα και η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία εμφανίζονται ως ένας βολικός αποδιοπομπαίος τράγος για να αποσπαστεί η προσοχή από τα εσωτερικά προβλήματα της χώρας.

Το ζήτημα της ονομασίας της ΠΓΔΜ παραμένει άλυτο, κάνοντας τη σχέση μεταξύ των δύο χωρών ιδιαίτερη δύσκολη και η νέα κυβέρνηση του ΑΚΡ στην Τουρκία είναι πιθανό να γίνει πιο αλαζονική μετά από τη σαρωτική εκλογική νίκη τους την 1η Νοεμβρίου.

Έτσι, είναι πιθανό να υπάρχει ανάγκη για δηλώσεις συνεργασίας σε υψηλό επίπεδο που θα ακολουθηθούν από διπλωματική υποστήριξη και,

κατόπιν, επιχειρησιακή υποστήριξη. Πρέπει να πεισθεί φυσικά και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι αυτός είναι ένας πιο αποτελεσματικός και ενδεδειγμένος τρόπος για να δράσει. Και να υποστηρίξει την Ελλάδα σε αυτή την προσπάθεια.

Όσον αφορά τη διαχείριση των συνόρων, η Ελλάδα θα πρέπει να προωθήσει:

- τη συνεργασία με την Frontex, αντί για τις κοινές περιπολίες με την Τουρκία εξηγώντας σε πολιτικό επίπεδο ότι τα σύνορα της ΕΕ φρουρούνται καλύτερα από τις ενωμένες δυνάμεις της Frontex, και όχι από μια χώρα που δεν είναι καν κράτος μέλος της ΕΕ. Η υπενθύμιση της ύπαρξης μιας συνολικής διαδικασίας ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ, όπως τόνισε πρόσφατα ο πρωθυπουργός, είναι επίσης μια καλή στρατηγική.
- Στην πραγματικότητα η Ελλάδα θα πρέπει να προτείνει σύμφωνα με το αναθεωρημένο [Κοινό Σχέδιο Δράσης](#) της ΕΕ με την Τουρκία, ότι η Frontex θα πρέπει να κινητοποιηθεί για να βελτιώσει την ικανότητα της Τουρκίας να διαχειρίζεται τα σύνορά της και να αποτρέψει τις αναχωρήσεις. Η περίπτωση της Ισπανίας και του Μαρόκου κατά την τελευταία δεκαετία θα μπορούσε να χρησιμεύσει εδώ ως ένα χρήσιμο παράδειγμα: Η ΕΕ συνέδραμε το Μαρόκο και βελτίωσε την τεχνική του δυνατότητα να περιπολεί αποτελεσματικά τα σύνορα του μέσα από τις δράσεις της Frontex. Το ίδιο πρέπει να συμβεί με την Τουρκία. Θα πρέπει να καταστεί σαφές εδώ ότι η Τουρκία, όσο κρίσιμος και αν είναι ο ρόλος της στην περιοχή, εξακολουθεί να είναι μια χώρα εκτός της ΕΕ.
- Σε συμφωνία με τη βελτίωση της διαχείρισης των ελληνοτουρκικών θαλάσσιων και χερσαίων συνόρων υπάρχει ανάγκη για τη δημιουργία hotspots επί του τουρκικού εδάφους, με την αποστολή αξιωματούχων της Frontex και της EASO εκεί. Αυτό θα βελτιώσει την ασφαλή διέλευση των αιτούντων άσυλο και θα μειώσει

την πίεση στην Ελλάδα. Θα μειώσει επίσης το βάρος για τις Βαλκανικές χώρες και το κέρδος των δικτύων διακίνησης ανθρώπων.

Να επηρεάσει την κοινή γνώμη σε όλη την Ευρώπη

- Υπάρχει ανάγκη για μια εκστρατεία στα μέσα ενημέρωσης τόσο μέσω των συμβατικών μέσων μαζικής ενημέρωσης (εφημερίδες, τηλεοπτικά κανάλια), αλλά και των social media (facebook κλπ) που θα παρουσιάζει το επίπεδο της αλληλεγγύης και την κινητοποίηση του εθελοντισμού στην Ελλάδα. Αυτό είναι σημαντικό για να αλλάξει η εικόνα μεταξύ της Ευρωπαϊκής κοινής γνώμης όσον αφορά τους Έλληνες πολίτες που, δυστυχώς, γενικά απεικονίζονται ή προβάλλονται στερεοτυπικά ως τεμπέληδες που συνταξιοδοτούνται στα 45 τους και αποφεύγουν να καταβάλουν φόρους.
- Εδώ η συμβολή της κοινωνίας των πολιτών και των μεγάλων διεθνών ΜΚΟ, όπως το SolidarityNow με την υποστήριξη του OSF αλλά και οργανώσεων όπως το International Rescue Committee, η Διεθνής Αμνηστία και ούτω καθεξής, είναι ζωτικής σημασίας και πολύ χρήσιμη.

Global Governance Programme
Robert Schuman Centre
for Advanced Studies

European University Institute
Villa La Fonte
Via delle Fontanelle, 18
50014 San Domenico di Fiesole - Italy

Contact GGP:
GlobalGovernance.Programme@EUI.eu

The Global Governance Programme

The Global Governance Programme (GGP) is research turned into action. It provides a European setting to conduct research at the highest level and promote synergies between the worlds of research and policy-making, to generate ideas and identify creative and innovative solutions to global challenges.

The Programme is part of the Robert Schuman Centre for Advanced Studies of the European University Institute, a world-renowned academic institution. It receives financial support from the European Commission through the European Union budget.

Complete information on our activities can be found online at: globalgovernanceprogramme.eui.eu